

УДК 657.2

КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Дікань Лариса Василівна, кандидат економічних наук, професор, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків, Україна

Анотація В статті обґрунтовано концептуальні основи розвитку державного фінансового контролю. Проведено аналіз діючих нормативно-правових актів. Виокремлено особливості побудови Європейської моделі державного фінансового контролю та запропоновано модель державного фінансового контролю в Україні (у відповідності до Європейської моделі).

Ключові слова: державний внутрішній фінансовий контроль, державний фінансовий контроль, контроль, реформування, розвиток.

Вступ Управління державними фінансами шляхом їх централізованої акумуляції та перерозподілу вимагають наявності ефективної системи фінансового контролю, яка забезпечить законність фінансової діяльності держави. Контроль, по суті, є обов'язковою складовою процесу управління. Правова природа того чи іншого виду контролю визначається характером тих суспільних відносин, які складаються у відповідній сфері державного управління. Виконання рішень державного управління так чи інакше зумовлює контроль над фінансовими потоками.

Централізоване управління об'єктивно вимагає функціонування єдиної системи державного фінансового контролю, яка, на основі загальних принципів контролю та ієрархічної структури контрольних органів, гарантує законність і єдність контролю бюджетної системи будь-якої держави і дозволяє співставити ефективність і економічність використання державних фінансів. Це, в свою чергу, потребує розбудови дієвої та ефективної системи

державного фінансового контролю, яка базувалася б на основоположних принципах та кращих практиках ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій Теоретико-методологічні засади реформування та розвитку державного фінансового контролю розглядаються в роботах вітчизняних та зарубіжних авторів, таких, як: Р. Адамс, А. Аренс, І. Басанцов, А. Виссер, І. Іванова, Л. Івашова, Р. де Конінг, С. Кульпінський, А. Любенко, Й. Мозер, Є. Мних, В. Симоненко, Ю. Слободяник, І. Стефанюк, Н. Шевченко, А. Хмельков, І. Чумакова, О. Шевчук та ін.

В роботах цих авторів розкриті питання сутності державного фінансового контролю та необхідності його реформування, його завдання та принципи, суб'єкти та об'єкти. Проте й досі відсутнє ґрунтовне дослідження питань, пов'язаних з моделлю його розвитку, особливо в умовах євроінтеграційних процесів, які сьогодні відбуваються в Україні.

Постановка завдання метою дослідження побудова концептуальної моделі розвитку державного фінансового контролю, з урахування європейських вимог.

Результати дослідження В результаті проведеного дослідження, доцільно зауважити, що реформування системи державного фінансового контролю в Україні урахуванням європейських вимог розпочалось починаючи з 2005 році. Так, саме в цьому році Кабінетом Міністрів України було прийнято Концепцію розвитку державного внутрішнього фінансового контролю на 2005 - 2017 роки, яка була спрямована на зміну ідеології фінансового контролю відповідно до норм і правил

Європейського Союзу вдосконалення правового поля в сфері державного фінансового контролю [8].

В продовження прийняття нормативних актів, покликаних забезпечити прозорість, підзвітність і якість діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування та суб'єктів господарювання була у 2018 році прийнята Концепція реалізації державної політики у сфері реформування системи державного фінансового контролю до 2020 року від 10 травня 2018 р. № 310-р.[7]. Ця Концепція покликана забезпечити фінансову стабільність і безпеку країни, створює умови для досягнення стратегічних цілей держави, ефективності державної політики, підвищення рівня якості життя населення та, зокрема, реформування системи управління державними фінансами.

Європейський аналог, до якого слід адаптувати вітчизняну модель державного фінансового контролю, визначений у Главі 32 Концепції *acquis communautaire* (добробок спільноти) системи правових норм ЄС. Згідно цього документу ключова роль відводиться внутрішньому контролю (ВК), внутрішньому аудиту (ВА) та їх гармонізації з міжнародними стандартами з метою запобігання економічним зловживанням та фінансово-бюджетним порушенням [20].

Таким чином, реформування державного фінансового контролю в Україні повинно охоплювати розвиток державного внутрішнього фінансового контролю, за рахунок його гармонізації з міжнародними стандартами й методологіями, а також найкращою практикою ЄС.

Крім того, реформуванню повинен підлягати зовнішнього державний фінансовий контроль (з боку Рахункової палати України) шляхом імплементації стандартів Міжнародної організації вищих органів фінансового контролю (INTOSAI) і кращих міжнародних методик. Слід звернути увагу, що такий вектор розвитку й прописаний у Концепції реалізації державної політики у сфері реформування системи державного фінансового контролю до 2020 року [7].

При цьому поставлені в ній завдання для кожної гілки контролю, знайшли своє рішення в Плані заходів з реалізації Концепції реалізації державної політики у сфері реформування системи державного фінансового контролю до 2020 року від 24 жовтня 2018 р. № 841-р [10].

Запропонована концептуальна модель державного фінансового контролю наведена на рис. 1.

Як представлено на рис. 1, найвищим рівнем в системі державного фінансового контролю є зовнішній контроль, який здійснюється від імені парламенту Рахунковою палатою України. Він провадиться у вигляді фінансового аудиту, аудиту ефективності, експертизи, аналізу та інших контрольних заходів.

Наступною гілкою державного фінансового контролю є урядовий контроль, який провадиться у вигляді державного внутрішнього фінансового контролю (рис.1). Цей контроль здійснюється в Україні в межах виконавчої гілки влади Державної аудиторської служби України.

Держаудитслужба України основну увагу зосереджує на контролі ефективності використання бюджетних ресурсів на місцях шляхом здійснення певних контрольних заходів, а саме: державного фінансового аудиту; інспектування; перевірок закупівель; моніторингу закупівель [11].

Ще одним ланцюгом в державному фінансовому контролі є контроль, який забезпечується розпорядниками бюджетних коштів та підрозділом внутрішнього аудиту в бюджетній установі. Він реалізується у вигляді внутрішнього контролю і внутрішнього аудиту, та базуються на відповідальності і підзвітності керівника організації.

Саме цей рівень державного фінансового контролю є базисом системи державного внутрішнього фінансового контролю європейського зразка, що прийнятий в Україні в якості основи для реформування.

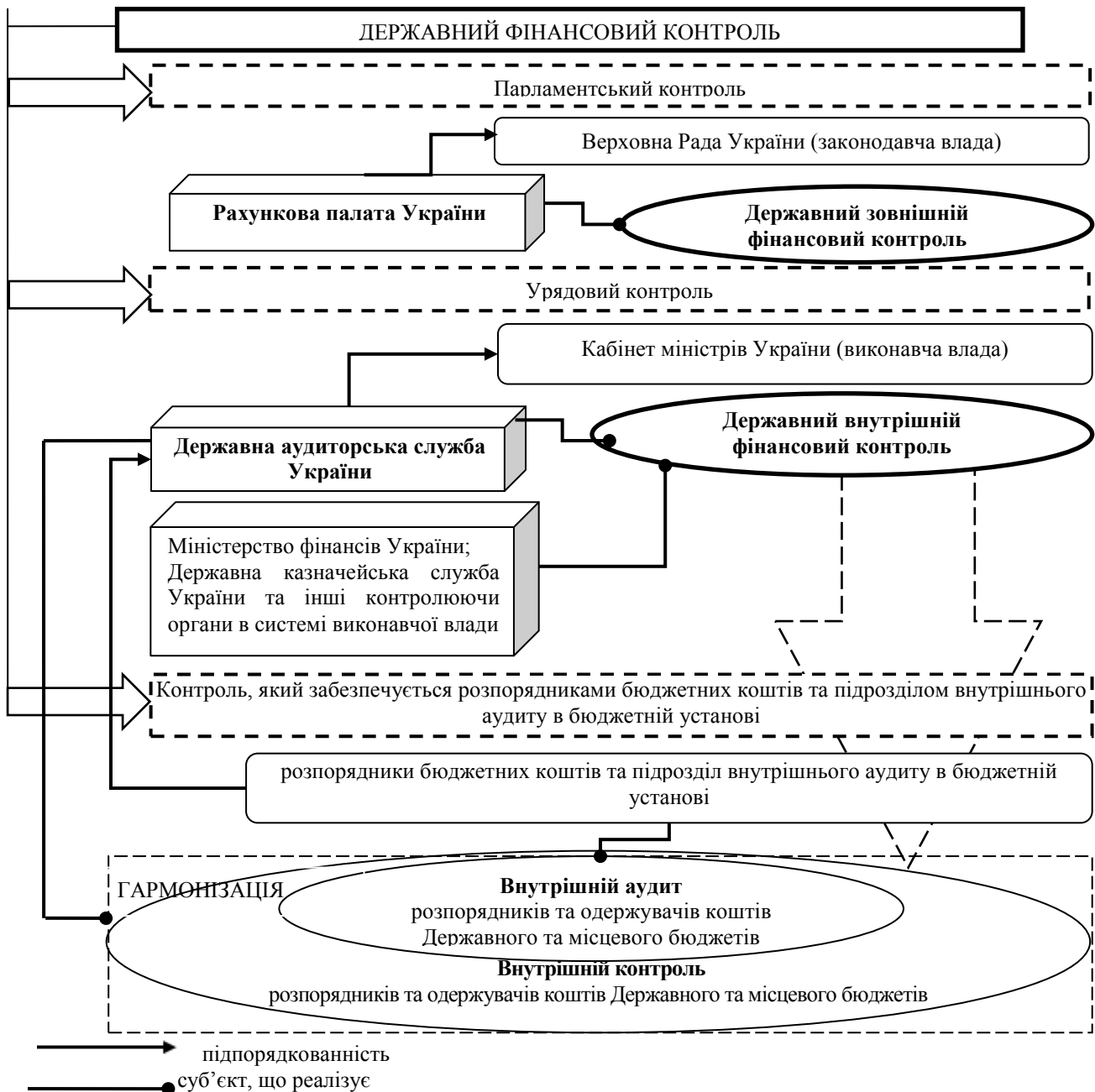

Рис. 1. Концептуальна модель розвитку державного фінансового контролю в Україні (у відповідності до Європейської моделі)

Висновки Розглянуто концептуальні основи розвитку державного фінансового контролю в країні та побудовано його модель у відповідності до вимог ЄС та Концепції реалізації державної політики у сфері реформування системи державного фінансового контролю до 2020 року.

Список використаної літератури

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 травня 2005 р. № 158 [Електронний ресурс]: Офіційний сайт Верховної ради України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>

2. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 310-р. [Електронний ресурс]: Офіційний сайт Верховної ради України. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/310-2018-p#n10>

3. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 жовтня 2018 р. № 841-р [Електронний ресурс]: Офіційний сайт Верховної ради України. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/841-2018-p>

Автори

Дікань Л.В., к.е.н., професор кафедри обліку і бізнес-консалтингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця, Dikan_LV2ukr.net

Тези доповіді надійшли 31 січня 2019 року.
Опубліковано в авторській редакції.